

Результативне виявлення здобувачів освіти «групи ризику» та ефективна робота з ними

Учні "групи ризику" - це така категорія дітей, яка вимагає особливої уваги з боку педагогів, вихователів та інших фахівців.

До них належать:

- діти з порушеннями в афективної сфері;
- педагогічнозанедбані діти;
- діти із затримкою психічного розвитку;
- діти з проблемами в розвитку (олігофрени);
- діти з девіантною поведінкою;
- ліворукі діти;
- діти з соціальними проблемами (сирітство, напівсирітство, неповна сім'я, багатодітність);
- дітей з емоційними порушеннями.

Фактори та причини виникнення категорії дітей «групи ризику».

Дитина перебуває під впливом навколишнього середовища увесь час свого існування. Причому це середовище носить не скільки природний, біологічний характер, скільки соціальний, і від цих соціальних параметрів, в тому числі і виховних складається його успішність, або неуспішність у сучасному становленні його, як особистості.

Діти набувають «непривабливий» соціальний образ не тому, що вони такими народжуються, а під впливом різних, головним чином, не залежних від них факторів ризику. Серед цих факторів можна виділити наступні основні групи:

- медико-біологічні (стан здоров'я, спадкові і вроджені властивості, порушення в психічному і фізичному розвитку, травми внутрішньоутробного розвитку і т.д.);
- соціально-економічні (матеріальні проблеми сім'ї, несприятливий психологічний клімат у сім'ї, аморальний спосіб життя батьків, непристосованість до життя в суспільстві і т.д.);
- психологічні (неприйняття себе, невротичні реакції, емоційна нестійкість, труднощі спілкування, взаємодії з однолітками і дорослими тощо);
- педагогічні (невідповідність змісту програм освітньої установи та умов навчання дітей їх психофізіологічних особливостей, темпу психічного розвитку та навчання дітей; відсутність інтересу до навчання, закритість для позитивного досвіду, невідповідність образу школяра і т.д.).

Проблема "групи ризику" серед підлітків

Категорія «важких» підлітків дуже різноманітна й простора, і немає можливості охопити всі варіанти труднощів. Тому, ми зупинимося, тільки на тих, хто викликає найбільше занепокоєння батьків і педагогів.

Перш за все як фактор ризику, слід назвати дисгармонійну сім'ю.

Другим фактором можна назвати соматичні захворювання і важкі травми.

Третій фактор ризику, - неблагополучна ситуація у відношенні підлітка з однолітками.

Першими розглянемо підлітків з *явищами психічної нестійкості*.

Термін «психічна нестійкість» багатозначний. Вони описуються під різними назвами: «безвольні», «з нестійким настроєм».

У цих дітей спостерігається відсутність почуття обов'язку, нездатність гальмувати свої бажання, підкорятися вимогам шкільної дисципліни. Вони швидко втрачають інтерес до занять і постійно потребують стимуляції ззовні (заохочення, нагадування, зміна видів діяльності). При труднощі в навчанні вони нерідко йдуть з уроків.

Таким чином, результати клініко-психологічного дослідження показують, що порушення поведінки у підлітків з психічною нестійкістю пов'язані з аномалією розвитку за типом емоційно - вольової, особистісної незрілості.

Підлітки з затримкою психічного розвитку (емоційна незрілість).

Порівнюючи клініко-психологічну структуру «важких підлітків» та підлітків, що не входять до групи ризику, можна зробити наступні висновки:

1. Порушення поведінки виявляють зв'язок з різними видами неповноцінності ЦНС, звідси порушення пізнавальної діяльності, емоційна незрілість, відхилення темпу статевого дозрівання.

2. У формуванні порушень поведінки безперечна роль належить соціальному фактору, несприятливих умов виховання та оточення, неадекватною умов навчання, явищам мікросоціальної і педагогічної занедбаності.

3. Значна частина порушень має і статеві відмінності в розгальмованості потягів у хлопчиків частіше виступає схильність до алкоголізації, паросткам, агресії, у дівчаток - підвищена сексуальність.

Формування порушень поведінки тісно пов'язано і з явищами педагогічної занедбаності.

Взаємодія між усіма фахівцями, які працюють з даним контингентом дітей та їх батьками.

Основними напрямками діяльності психолога є оптимізація спілкування підлітка з однолітками і дорослими, формування у нього почуття власної гідності і впевненості в собі, розвиток уміння ставити перед собою цілі і

володіти собою. У своїй роботі психолог повинен використовувати такі методи, як спостереження, бесіда з батьками та вчителями, з самим учнем проектні методи (наприклад, малюнок «сім'я», незавершені пропозиції). Якщо з батьками та педагогами встановилися довірливі відносини, якщо вони націлені на співпрацю з психологом для надання допомоги дитині, можна використовувати різні методики.

Різні діагностичні прийоми, такі як, портрет моєї родини, неіснуюче тварина та ін, допомагають шкільного психолога виявити перш всього можливі причини дезадаптивних поведінки дитини, характер внутрішніх проблем, особливо захисних механізмів.

Практичний психолог повинен застосовувати в роботі з такими дітьми різного роду тренінги та аутотренінги. Так як у дітей "групи ризику" спостерігаються порушення в пізнавальній діяльності, то робота психолога та педагога полягатиме в розвитку у цих дітей таких процесів, як увага, пам'яті, мислення, розвитку сприйняття і орієнтування в просторі, використовувати у своїй роботі корекційні вправи, спрямовані на розвиток образного, логічного мислення, формування прийомів самоконтролю.

Вихователі ГПД повинні знаходитися у тісній співпраці з педагогами і батьками таких дітей. Для подолання згубних звичок використовувати бесіди, проводити цікаві заходи для залучення цих дітей у колектив. Завершуючи розмову про дітей "групи ризику", доречно виділити кілька загальних правил, яких необхідно дотримуватися в роботі з цією категорією дітей.

По-перше, відповідальність педагога тут особливо велика, оскільки від правильності і точності висновків багато в чому залежить доля учня. Будь-яка здогадка (наприклад, про необхідність звернення до інших фахівців за допомогою) повинна бути ретельно перевірена в діагностичній роботі.

По-друге, необхідна особлива обережність і продуманість в тих випадках, коли потрібно розповісти іншим людям про проблеми дитини. Для цього слід відмовитися від клініко-психологічної термінології та будуть використані лише буденно - життєву лексику. При цьому необхідно давати батькам і іншим вчителям ясні і точні рекомендації, як допомогти дитині, яка відчуває труднощі.

По-третє, слід звертати особливу увагу на особливості сімейної ситуації. Робота з сім'єю дитини "групи ризику" виявляється найчастіше більш важливим засобом психопрофілактики, ніж робота з групою учнів і з вчителями. Дотримання цих умов дає можливість допомогти дитині, створити умови для компенсації труднощів.

Форми роботи з дітьми «групи ризику»:

- Індивідуальна;
- Групова.

Етапи роботи з дітьми «групи ризику»:

1. Формування банку даних дітей і підлітків «групи ризику»;
2. Діагностика проблем особистого і соціального розвитку дітей і підлітків, які потрапляють у сферу діяльності педколективу психологом;
3. Консультування .
4. Корекційні та тренінгові заняття.
5. Навчання школярів групи ризику за допомогою урочної системи.

Класний керівник, соціальний педагог, при потребі – практичний психолог, є головними дійовими особами в роботі з дитиною «групи ризику».

Організація соціально-педагогічної взаємодії для забезпечення роботи з учнями «групи ризику»

Соціально-педагогічна взаємодія з профілактики та подолання наслідків конфліктних ситуацій з учнями «групи ризику» являє собою координацію професійних зусиль фахівців для забезпечення ефективності роботи в даному напрямку.

Класний керівник представляє соціальному педагогу дані про підлітка «групи ризику» по наступних позиціях:

- Участь учня у громадському житті класу;
- Прийнятні (позитивні) якості особистості;
- Взаємини з однолітками;
- Дозвільні переваги (чим любить займатися у вільний час);
- Як впливають сім'ї;
- Чи мають місце конфлікти в класі і їх причини;
- Яка робота проводилася з підлітком і наскільки результативно.